

תקוות הבָּנָאום

איתן גינזברג

הישראלים והפלסטינים מנהלים מלחמת התשה איטית וכואבת זה עשרות שנים. הציבור הישראלי התרגל לחיות תחת איום ביטחוני מתמיד, והציבור הפלסטיני חי במציאות של כיבוש מתמשך ואכזבה מחוסר ההתקדמות המדינית. הניסיון ההיסטורי מראה שדרך אחת יעילה להביא לכדי סיום סכסוכים מסוג זה היא בָּנָאום – התערבות בינלאומית פעילה שכופה על הצדדים להתיישב ולדבר. החברה האזרחית אינה כוח שמניע את התהליך המדיני, והיא מצטרפת רק אחרי שהוא החל.

מרץ 2025

אשר ראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ'ר וראש ממשלת אירלנד גארט פיצ'גרלד חתמו בנובמבר 1985 על ההסכם האנגלו-אירי, רבים מתושבי צפון אירלנד הרגישו שהאדמה זזה תחת רגליהם. אחרי כמעט שני עשורים של אלימות קשה, טרור ומאבק חמוש בלתי פוסק, ההסכם הזה סימן מפנה חסר תקדים: בריטניה, שבמשך שנים תמכה באופן מוחלט ביוניוניסטים הפרוטסטנטים, ואירלנד, שעמדה מאחורי הלאומנים הקתולים, שילבו ידיים ויצרו מהלך שהכריח את הצדדים לשבת יחד לשולחן המשא ומתן. כך נולד בָּנָאום הסכסוך – הפתרון שהביא, בסופו של דבר, לשלום.

איאן פייזלי, מנהיג היוניוניסטים הקיצוניים, נשא נאום זועם מול עשרות אלפי תומכים בבلفסט. הוא התחייב אז שלעולם לא יכיר בהסכם, שלראשונה דרש מהצדדים הניצים להכיר זה בזה ולפעול יחד לסיום הסכסוך. אך כעבור עשור ישב פייזלי עצמו לשולחן עם יריבו משכבר הימים ג'רי אדמס, ראש מפלגת שין פייין המייצגת את האינטרס הרפובליקני-קתולי, והוביל את צפון אירלנד אל השלום.

ההסכם האנגלו-אירי לא היה מהלך רגיל. הוא נוצר לאחר התערבות בינלאומית מכרעת שהגדירה מחדש את כללי המשחק: בריטניה ואירלנד כפו על הצדדים תהליך דיאלוגי בלתי הפיך. הוא לימד אותנו שסכסוכים בעצימות נמוכה, שנמשכים שנים ארוכות ללא הכרעה, יכולים להסתיים רק באמצעות התערבות בינלאומית משמעותית.

סכסוך בעצימות נמוכה, המכונה גם "עומות מוגבל", הוא סכסוך חמוש בין שני גורמים פוליטיים או יותר שמתארך שנים ללא הכרעה חד-משמעית. זוהי "מלחמה שקטה", כזאת שמתנהלת מתחת לסף ההכרעה המוחלטת ונעשית חלק בלתי נפרד מהמציאות היומיומית. הצדדים הנלחמים עשויים להיות מדינות ריבוניות, תנועות לשחרור לאומי או ארגונים מהפכניים, והסיבות לסכסוכים יכולות להיות לאומיות, טריטוריאליות, אידיאולוגיות, גזעיות, אתניות או דתיות.

הסיבות להמשך הסכסוך ללא פתרון ברורות: הצדדים אינם ממהרים להגיע להסדר, כי הם מאמינים שהזמן פועל לטובתם. הם מעדיפים להמשיך את העימות בתקווה שעמדות הצד השני יתרככו. זאת ועוד, מנהיגים רבים רואים בסכסוכים כאלה כלי פוליטי יעיל שבו "מדד הקורבנות" נשמר ברמה שמאפשרת להם להמשיך לשלוט בציבור בלי לשלם מחיר פוליטי כבד מדי.

הסכסוך הישראלי-פלסטיני ממחיש היטב את המצב הזה. מאז 1967 מנהלים שני הצדדים מלחמת התשה איטית וכואבת שאינה מסתיימת בהכרעה ברורה ואינה מובילה להסדר מדיני. הציבור הישראלי התרגל לחיות תחת איום ביטחוני מתמיד, והציבור הפלסטיני חי במציאות של כיבוש מתמשך ואכזבה מחוסר ההתקדמות המדינית. לאורך השנים נעשו אינספור ניסיונות להגיע להסדר – מאוסלו ועד ועידת קמפ דייוויד השנייה, מאנאפוליס ועד "עסקת המאה" – כולם ללא הצלחה.

הניסיון ההיסטורי מראה שדרך אחת יעילה להביא סכסוכים מסוג זה לכדי סיום היא בָּנְאוּם – התערבות בינלאומית פעילה שכופה על הצדדים להתיישב ולדבר. זה בדיוק מה שקרה בצפון אירלנד ובדרום אפריקה: בשני המקרים הללו סנקציות בינלאומיות, החלטות דיפלומטיות ומעורבות פעילה של גורמים בינלאומיים הובילו את הצדדים בסופו של דבר להסדרים פוליטיים שהביאו לשלום יציב. בצפון אירלנד, ההסכם האנגלו-אירי הוביל להסדר "יום שישי הטוב" שהושג ב-1998 לאחר שנים של מאמץ בינלאומי עקבי ומתמשך. בדרום אפריקה, הסנקציות שהטיל האו"ם על משטר האפרטהייד כפו על הממשלה לשבת למשא ומתן ולהגיע להסדר דמוקרטי כולל.

אירועי אוקטובר 2023, שבהם הסכסוך הישראלי-פלסטיני הסלים לרמת אלימות שלא נראתה שנים, פתחו חלון הזדמנויות ייחודי. מעורבותה של ארצות הברית והקהילה הבינלאומית בסכסוך גברה משמעותית, ולראשונה זה זמן רב מביעות מדינות העולם נכונות לכפות פתרון מדיני כפי שנעשה בצפון אירלנד ובדרום אפריקה. הקמת המסדרון הכלכלי החדש מהודו דרך המזרח התיכון לאירופה, והצורך ביציבות אזורית מול איראן ורוסיה, דוחפים את הקהילה הבינלאומית להתערב בסכסוך הישראלי-פלסטיני. זו יכולה להיות ההזדמנות האחרונה של הצדדים להגיע להסדר יציב ובר קיימא.

ניהול התודעה

אין סכסוך בעצימות נמוכה שאין בו סכנה מתמדת לפגיעה בנפש, ואין סכסוך כזה שאינו גובה מחיר כבד בחיי אדם ובשגרת החיים. ללא המחיר הכבד הזה, אין מדובר בסכסוך של ממש אלא במתח חולף או במשבר זמני. בסכסוכים מסוג זה, בין שהם סימטריים ובין שהם א-סימטריים, שום צד אינו מוגן מפני ההשלכות הקשות. כאשר המחיר האנושי עובר את גבול הסיבולת של הציבור, מתעוררת ביקורת ציבורית

חריפה הקוראת למנהיגים להגיע להכרעה או להסדר. בישראל, הביטוי לכך הוא המתח המתמיד בין הקריאות "תנו לצה"ל לנצח" ו"עד הניצחון המוחלט" ובין הדרישה "לעשות שלום" ולסיים את האלימות.

כדי להימנע מביקורת כזאת, שעלולה לערער את הלגיטימיות של ניהול סכסוך מתמשך, "מדד הקורבנות" - הרף של מספר הנפגעים שעדיין נתפס כנסבל - הופך לאומנות פוליטית בפני עצמה. זוהי אומנות של ניהול תודעה, שמטרתה לזרוע תחושת ספק ואי־ודאות לגבי אפשרות של פתרון מדיני. מטרתה היא לגרום לציבור לחוש שאין אלטרנטיבה לסכסוך והפסקתו אינה אפשרית או כדאית.

במסגרת ניהול התודעה מתפתחים מהלכים שמטרתם להצדיק את הסכסוך בעיני הציבור. בישראל הדבר בא לידי ביטוי בדמוניזציה של הצד הפלסטיני ("רוצחים שפלים", "טרוריסטים", "מחבלים"), בביקורי תנחומים מתוקשרים של מנהיגים במשפחות שכולות ובהכרזות על הישגים צבאיים מרשימים ובלתי פוסקים. בד בבד מתבצעת דה־לגיטימציה כלפי מבקרי הסכסוך והם מוצגים כבוגדים, "שמאלנים" או "אוהבי ערבים" שאינם מבינים את המציאות. פעולות אלו מלווה לעיתים בחקיקה ובצעדים פוליטיים שמטרתם להשתיק את קולות הביקורת ולמנוע דיאלוג עם הצד השני. צעדים כאלה כוללים הדרת דוברים מסוימים מבתי הספר, עריכת ספרי לימוד באופן שמציג את הסכסוך כבלתי פתיר, ועריכת קמפיינים אידיאולוגיים נגד כל אופק מדיני.

הרגישות הגבוהה לנושא הקורבנות קשורה למבנה הבסיסי של סכסוכים בעצימות נמוכה: האינטראקציה בין החברה הפוליטית המנהלת את הסכסוך ובין החברה האזרחית, שהיא קורבנו הישיר. החברה האזרחית היא תמיד נקודת התורפה של סכסוכים מסוג זה, והיא משמשת את הצד החלש להשגת יתרון אסטרטגי מול הכוח הצבאי החזק יותר של יריבו. לעיתים החברה האזרחית יכולה ללחוץ על המערכת הפוליטית להביא לסיום הסכסוך, כמו במקרים של היציאה מלבנון ב־2001 או המאבק נגד האפרטהייד בדרום אפריקה. ואולם החברה האזרחית בישראל כיום מפוצלת ושסועה, ומתקשה לגבש כוח משמעותי שיכפה שינוי כל עוד "מדד הקורבנות" לא הגיע לרמה שאינה נסבלת עוד בעיני הציבור הרחב.

כך נוצרת טרגדיה היסטורית אמיתית, שבה מנהיגים אינם מצליחים להתעלות על המחלוקות האישיות והפוליטיות ביניהם ולפתוח בשיחות שלום אמיתיות ובלתי מותנות. אחד המקרים הנדירים יוצאי הדופן והראויים לציון התרחש בקרן אפריקה בשנת 2018, כאשר ראש ממשלת אתיופיה, אביי אחמד עלי, התגבר על הגאווה הלאומית ויזם פיוס היסטורי עם אריתריאה לאחר עשרים שנות מלחמה וכשמונים אלף קורבנות. מקרים כאלה, יוצאי דופן ככל שיהיו, מראים שסכסוכים בעצימות נמוכה נוטים להימשך שנים ארוכות עד להכרעה צבאית, כפי שאירע בפיליפינים, בסרילנקה ובקולומביה, או עד להיווצרותו של הליך מבנאם המאלץ את הצדדים לעצור את הלחימה, להתיישב למשא ומתן ולחתור להסדר מדיני.

תהליך מתמשך

סכסוכים ממושכים שהסתיימו במשא ומתן ללא הכרעה צבאית, כדוגמת המקרים של צפון אירלנד ודרום אפריקה, יכולים ללמד רבות על התהליך המוביל להסדרים כאלה. כפי שצינתי קודם, בשני המקרים התערבות של גורמים חיצוניים היא שהובילה לתחילת הדיאלוג הפוליטי בין הצדדים. הגורמים החיצוניים הללו קבעו כי התמשכות הסכסוך תהיה בלתי נסבלת מבחינה בינלאומית וכפו על הצדדים לפתוח בדיאלוג פוליטי שיוביל להסדר.

במקרה של צפון אירלנד, נקודת המפנה הייתה ההסכם האנגלו-אירי משנת 1985 שבמסגרתו ממשלות בריטניה ואירלנד החליטו יחד, לראשונה, כי גורל האזור ייקבע באופן דמוקרטי על ידי תושביו ולא על ידי מעצמה זרה או גורם יחיד. ההסכם הגדיר למעשה את תושבי צפון אירלנד כ"עם" אחד, ובכך נשללה הלגיטימציה להמשך המאבק המזוין בין המחנות היריבים. ההסכם לווה בתהליך בִּנְאוֹם שכלל הצהרות מדיניות, תיווך בינלאומי וקידום שיחות משא ומתן שהובילו להסכם השלום המפורסם משנת 1998, הסכם "יום שישי הטוב".

ניסוח ההסכם היה זהיר, אולם הפרוטסטנטים לא איחרו להבין את פשרו: אנגליה הודיעה להם כי היא מוכנה לוותר על שליטתה בצפון אירלנד לטובת השלום, יהיה ההסדר אשר יהיה. התגובות של היוניוניסטים, מתנגדי הפירוד, היו בהתאם: רבים מהם תפסו את ההסכם כבגידה. "לעולם לא יתקיים הסדר שבו אירלנד תמשול בחבל אלסטר", הכריז פייזלי, מנהיג המפלגה היוניוניסטית הדמוקרטית (DUP) ואחד הקיצוניים שבמנהיגי היוניוניסטים, לפני מאה וחמישים אלף תומכיו שהתכנסו בבلفסט בירת אלסטר למחרת החתימה על ההסכם האנגלו-אירי. ארבע פעמים חזר פייזלי על ההצהרה "לעולם", ואמר: "אינני מתכוון לשבת עם מפלצות צמאות דם [הקתולים] שהרגו והטילו אימה על עמי. העולם יראה מה כל הפרוטסטנטים חושבים באמת על תהליך השלום כביכול, שאינו אלא תהליך כניעה".

אלא שההסכם האנגלו-אירי עורר שורה של מהלכים תומכי שלום - תחילה מפגשים בכל מחנה ומחנה פנימה כדי לגבש עמדות לקראת הדיאלוג בין הגושים, וממרץ 1991 סבבי שיחות בין הצדדים היריבים. המפגשים האלה הביאו באוקטובר 1994 להפסקת אש מוחלטת בחבל אלסטר, בעקבותיה - להצטרפות של ארגוני הסירוב לשיחות, ולבסוף להסכם השלום עצמו (באפריל 1998) ולמשאל העם שאשרר אותו (מאי 1998). במהלך כל התקופה הזאת פרסמו ממשלות אנגליה ואירלנד הצהרות תמיכה בהסדר. הלקח העיקרי ממקרה זה הוא שתהליך הבִּנְאוֹם אינו אירוע חד-פעמי, אלא מערך הדרגתי של החלטות חיצוניות והסכמות פנימיות שיוצרות תנאים חדשים לפתרון הסכסוך.^[1]

המקרה של דרום אפריקה מדגים היטב את עוצמתו ויעילותו של בִּנְאוֹם מתמשך. התהליך בדרום אפריקה נמשך כעשרים וחמש שנים תחת הנהגת מועצת הביטחון של האו"ם, שקיבלה על עצמה את האחריות להוביל לסיומו של משטר האפרטהייד. משנת 1960 ואילך קיבלה מועצת הביטחון שורת החלטות שאחת החשובות בהן, החלטה 418 משנת 1977, הטילה על דרום אפריקה סנקציות מחמירות, לרבות איסור

מכירת נשק וסחורות אסטרטגיות, והבטיחה הרחבות של הסנקציות בשנים הבאות. ההחלטות הבינלאומיות הללו הגדילו בהדרגה את הלחץ הכלכלי והדיפלומטי על המשטר, פגעו בנושיות בכלכלת דרום אפריקה וערערו את הלגיטימציה של השלטון הלבן.

בפברואר 1989, תחת לחצים בינלאומיים עצומים, נאלץ מנהיג משטר האפרטהייד הנשיא פיטר וילם בותה להתפטר. את מקומו תפס פרדריק וילם דה קלרק, שנודע בעמדותיו הפרגמטיות יותר ובנכונותו להגיע להסדר. בפברואר 1990 הכריז דה קלרק על ביטול החרם נגד תנועת ANC (התנועה להגנה על זכויות השחורים, שמפלגת השלטון החרימה מאז 1960) ועל שחרור אסירים פוליטיים, ובראשם נלסון מנדלה, שהפך במהרה למנהיג תהליך הפיוס. השיחות בין הממשלה ל-ANC, שהחלו במאי 1990 בקייפטאון, הובילו להסכמים שפתחו את הדלת לסיום מדיניות האפרטהייד. באפריל 1994, לאחר משא ומתן מורכב וקשה שכלל גם תיווך בינלאומי אינטנסיבי, התקיימו הבחירות הדמוקרטיות הראשונות במדינה, ובהן נבחר נלסון מנדלה לנשיאות. שנתיים לאחר מכן אושרה החוקה החדשה של דרום אפריקה, שחתמה את התהליך המדיני והחלה את עידן הפיוס.

התפקיד המשני של החברה האזרחית

בשני המקרים שהוצגו – צפון אירלנד ודרום אפריקה – תהליך הֶבְנָאוּם, או לפחות "בְּנָאוּם קטן" (להבדיל מתוכניות מרחיקות לכת שהוצעו בעבר לניהול של חלק מהטריטוריה על ידי האו"ם), היה הגורם המכריע שהוביל בסופו של דבר להסדר שלום. במקרה של צפון אירלנד היו אלה ממשלות אנגליה ואירלנד, שלמרות העוינות ההיסטורית ביניהן החליטו במשותף לכפות על הצדדים המקומיים לנהל משא ומתן. שתי הממשלות התערבו במשבר הפנימי, הכריזו כי אינו לגיטימי והתוו עקרונות ברורים לפתרון עתידי. גישה זו עוררה תחושת בגידה בקרב חלק מהצדדים, במיוחד בקרב היוניוניסטים הפרוטסטנטים שהתנגדו בחריפות לכל פשרה; אך בסופו של דבר, דווקא ההתנגדות החריפה חשפה עד כמה מהותי ופורץ דרך היה המהלך המבנאי. הצדדים הבינו עד מהרה כי ננטשו על ידי המדינות התומכות בהם, ונאלצו להסכים להידברות פנימית. בתוך כך החלו גם מתנגדי ההסכם, ובהם אסירים ואסירים לשעבר משני הצדדים, לתמוך בהפסקת אש ובתהליך המדיני, והפכו מכוח של התנגדות לכוח של הסכמה. בהדרגה נוצרה תשתית פוליטית שהובילה להסכם יום שישי הטוב ולסיום העימות שנמשך עשורים.

במקרה של דרום אפריקה, תהליך הֶבְנָאוּם ארך כרבע מאה. האו"ם באמצעות מועצת הביטחון החל לפעול נגד משטר האפרטהייד כבר בשנות השישים, והעמיק את מעורבותו במרוצת השנים בְּשורה של החלטות שכללו גינוי מפורש של המשטר, דרישה לשחרור אסירים פוליטיים והטלת סנקציות כלכליות ודיפלומטיות. הלחץ הבינלאומי גבר בהתמדה והגיע לשיאו בשנות השמונים, אז הצטרפו מדינות רבות נוספות למאמץ לבדוד את דרום אפריקה ולערער את כלכלתה. תהליך זה, שהיה הדרגתי אך מתמיד, הביא בסופו של דבר למשבר פנימי עמוק במפלגת השלטון ואילץ אותה כאמור להחליף את מנהיגה הנוקשה בותה במנהיג פרגמטי יותר כמו דה קלרק.^[2]

שני המקרים הללו מלמדים כמה דברים מרכזיים: ראשית, תהליך הֶבְנָאוּם אינו מתמצה בהחלטה אחת אלא מורכב מרצף של מהלכים המעצימים זה את זה. שנית, הגופים הפוליטיים המנהלים את הסכסוך הם בדרך כלל אלה שגם מובילים לסיומו, לאחר שהם משנים את גישתם עקב הלחץ החיצוני והפנימי. שלישית, החברה האזרחית, שלעיתים נתפסת ככוח מניע לשלום, משחקת בפועל תפקיד משני ביחס למנהיגים הפוליטיים, אך השפעתה עשויה להתעצם כאשר תהליך הֶבְנָאוּם כבר החל. לבסוף, התיווך הבינלאומי הוא חיוני בשלב קריטי של התהליך.

ישראל מתקשחת

הסכסוך הישראלי-פלסטיני, כך נראה, הוא עיקש ובלתי ניתן להכרעה. אירועי אוקטובר 2023 וההתפלגות הפוליטית בכנסת ה-25 אינם מעידים על רצון לקדם את המצב מ"ניהול סכסוך" לכיוון "ניהול הסדר"^[3], אלא דווקא להפך – הם מציגים מגמה של הקשחה והתרחקות מרעיון שתי המדינות. רצף האירועים ההיסטוריים – הכרת פת"ח בישראל ב־1988 על בסיס גבולות 1967, תהליך אוסלו בשנות התשעים, הקמת הרשות הפלסטינית וההכרזות הרשמיות של ההנהגה הפלסטינית בדבר נכונותה לחיות לצד ישראל בשלום, יוזמות שלום שונות מאז תחילת שנות האלפיים כגון ועידת קמפ דייוויד השנייה, שיחות טאבה, התוכנית הסעודית, מפת הדרכים של הנשיא ג'ורג' בוש, ועידת אנאפוליס, נאום בראילן של בנימין נתניהו, "עסקת המאה" של דונלד טראמפ – כל אלה לא הצליחו לשנות באופן יסודי את אופיו של הסכסוך.

על רקע אירועי אוקטובר 2023 ומבנה הקואליציה הנוכחי, נדמה כי הצהרות עבר של אנשי ימין בדבר נכונותם לחלק את הארץ איבדו מתוקפן המעשי. כך למשל הצהרתו של אביגדור ליברמן בעת מינויו לשר הביטחון על תמיכתו בפתרון שתי המדינות עם חילופי שטחים, או הסכמתו של נתניהו בשנת 2020 לעסקת המאה של טראמפ (שהציעה מדינה פלסטינית מוגבלת בגבולותיה אך מורחבת על חשבון שטחים ישראליים בנגב) – הצהרות אלו נשמעות היום כמעט דמיוניות ביחס למצב הפוליטי הקיים.

מכאן עולה כי ללא תהליך הֶבְנָאוּם, גם אם הוא מוגבל בהיקפו, ספק אם אפשר יהיה להתקדם להסדר פוליטי ממשי. למעשה, הֶבְנָאוּם המשמעותי האחרון בזירה זו היה החלטת החלוקה ההיסטורית של האו"ם בשנת 1947. מאז ממשל קרטר ועד ממשל ביידן, כל ניסיונותיה של ארצות הברית להשפיע על ישראל והפלסטינים להגיע להסדרים – ובתוך כך גם ניסיונו האחרון של ממשל ביידן למצוא מוצא ממלחמת חרבות ברזל בעזה – לא הצליחו להביא לשינוי, מאחר שהלחצים האמריקאיים נותרו בגדר שכנוע בלבד ולא לווי במהלך מחייב מצד הקהילה הבינלאומית.

זאת ועוד, מאמצים לחולל הֶבְנָאוּם – כמו יוזמת מועצת הביטחון באפריל 2024 להכיר במדינה פלסטינית כחברה מלאה באו"ם – כשלו שוב ושוב בשל התנגדות אמריקאית נחרצת. ארצות הברית דבקה בעמדה שכל הכרה במדינה פלסטינית חייבת להיות תוצר של משא ומתן ישיר בין ישראל לפלסטינים. לפיכך, הקהילה הבינלאומית אינה מצליחה להניע את שני הצדדים אל הסדר מדיני והסכסוך נותר על כנו, על כל כאביו ומחיריו.

טראמפ יבנאם

בהקשר האמריקאי, ניכר שבחודשים האחרונים של ממשל ביידן התגבשה בווישינגטון נכונות להוביל מהלך בינלאומי לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני. על רקע מלחמת עזה ואירועי אוקטובר 2023, הממשל האמריקאי ושותפיו במזרח התיכון כבר שקדו על תוכנית מפורטת שתכלול לוח זמנים ברור להקמת מדינה פלסטינית.

גישה זו, שהייתה בעבר טאבו פוליטי בארצות הברית, קיבלה ביטוי ברור גם בדבריו של העיתונאי תומס פרידמן, שכתב כי אחת ההשלכות המפתיעות של מלחמת עזה היא התגבשותם של אינטרסים חדשים שדוחפים להקמת מדינה פלסטינית לצד ישראל. לפי פרידמן, ארצות הברית זקוקה להסדר הזה לא רק למען יציבות ישראל והאזור, אלא גם כדי לשמר את המערך האסטרטגי שלה במזרח התיכון מול השפעתן הגוברת של רוסיה וסין ומול האיום המתמשך של הציר האיראני ושלוחותיו. במילים אחרות, אם לא יינקט צעד כזה, ארצות הברית עלולה לאבד אחיזה באזור, ומערך השלום האזורי שארגנה בשנים האחרונות יעמוד בסכנה.^[4]

תובנה נוספת שעולה מהדיון הזה נוגעת לקשר שבין פתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני ובין הצלחתו של פרויקט המסדרון הכלכלי בין הודו, המזרח התיכון ואירופה (IMEC), שנחתם בפסגת G20 בספטמבר 2023. פרויקט זה, שהוגדר כמענה אמריקאי ליוזמת "החגורה והדרך" הסינית, אמור לחבר את הודו לאירופה דרך איחוד האמירויות, סעודיה, ירדן, ישראל ונמל פיראוס ביוון, שנמצא בחלקו בשליטת סין. ללא פתרון של קונפליקט הליבה הישראלי-פלסטיני יישאר הפרויקט הזה על הנייר, ואיתו ייפגע גם המהלך האמריקאי הכולל במזרח התיכון. בהיעדרו תוסיף ארצות הברית לדשדש באזור ללא מוצא ברור, וכוחה של סין ימשיך לגדול.

בהינתן כל זאת, ברור שארצות הברית תיאלץ במוקדם או במאוחר לנקוט מהלך מבִּנְיָאם משמעותי בסכסוך הישראלי-פלסטיני, כפי שנעשה במקרים שנסקרו קודם. נראה שצעד בכיוון הזה היה התערבות הממשל האמריקאי במשא ומתן לשחרור החטופים בין ישראל לחמאס; טראמפ הפעיל על ממשלת נתניהו לחץ כבד להגיע להסדר זמני שכלל הפסקת אש, פינוי אחיזה ישראלית צבאית בחלקים מעזה, לרבות ציר נצרים, ושחרור אסירים וחטופים. דומה שפעולותיו של טראמפ מעידות על רצון ללחוץ להשגת הסדר קבע, ולו כדי להבטיח לעצמו הישג בינלאומי מרשים ואולי אף פרס נובל לשלום. בתרחיש כזה לא מן הנמנע שדווקא נתניהו יהיה האיש שינהל את ההסדר, למרות הסתייגותו העקרונית, כפי שקרה בעבר במקומות אחרים.

ואמנם, תרחיש כזה כבר אינו נראה דמיוני: רק לאחרונה אמר יהודה כהן, אביו של החייל החטוף נמרוד כהן כי מי שמנסה לסכל את ההסכם שהציע טראמפ הוא נתניהו עצמו, וקרא לנשיא האמריקאי לכפות את ההסדר ולמנוע מממשלת ישראל להמשיך ולגרור רגליים.^[5] כך הפך לראשונה רעיון הבִּנְיָאם הקטן, שעד כה נדחה באופן עקבי על ידי ממשלות ישראל, לתרחיש ריאלי ואולי אף בלתי נמנע.

[1] ↑ Michael Cox, Adrian Guelke and Stephen Fiona (eds.), A Farewell to Arms? From "Long War" to Long Peace in Northern Ireland, Manchester: Manchester University Press, 2000

[2] ↑ Bronwen Manby, "South Africa: The Impact of Sanctions," *Journal of International Affairs* 46(1), 1992, pp. 193-217

[3] ↑ עומר צנעני, מניהול סכסוך לניהול הסדר: תפיסת הביטחון הישראלית והמדינה הפלסטינית, תל אביב: מרכז תמי שטינמץ למחקרי שלום, אוניברסיטת תל אביב, 2018.

[4] ↑ Thomas Friedman, "Only Biden and MBS Can Redirect the Israeli-Palestinian Conflict," *The New York Times*, February 13, 2024

[5] ↑ מערכת ynet, "אב החטוף פנה לטרמפ: 'אל תיתן לנתניהו לשטות בדך שקודם צריך למוטט את חמאס'", 8.2.2025.

איתן גינזברג הוא עמית הוראה מכללת אחוה ועמית מחקר במכון סברדלין להיסטוריה ותרבות של אמריקה הלטינית.
